

Відгук

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Божок Олександри Сергіївни
на дисертацію Дячок Надії Валентинівни
**«Формування професійної мобільності майбутніх учителів
іноземних мов в освітньому середовищі університету»,**
подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із планами відповідних галузей науки.

У сучасних умовах реформування вищої освіти процеси, що відбуваються в освітньому просторі України зумовлені, насамперед, потребам держави у висококваліфікованих мобільних фахівцях і здійснюються у контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної науки. Законодавчі та нормативні документи, а саме Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), Концепція «Нова українська школа» (2016 р.); накази Міністерства освіти і науки України «Щодо затвердження Примірного положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України» (2013 р.), Положення «Про порядок реалізації права на академічну мобільність» (2015 р.); «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018 р.) та інші свідчать про те, що питанню професійної мобільності сучасного вчителя приділяється неабияка увага. У сучасних темпах розвитку суспільства постає необхідність у швидкій адаптації вчителя до динамічних умов та змін європейської освіти. Потреба у мобільності фахівців зумовлена прискоренням темпів розвитку української школи. Саме тому звернення до проблеми формування професійної мобільності вчителя іноземних мов в освітньому середовищі університету є достатньо актуальним.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертанткою Дячок Н. В. в своєму науковому дослідженні здійснено цілісний науковий аналіз забезпечення професійної мобільності майбутніх фахівців, визначено зміст, структуру та етапи організації досліджуваного процесу, виокремлено критерії, показники й рівні сформованості професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов, обґрунтовано педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету та уточнено поняття «професійна мобільність майбутнього вчителя іноземної мови».

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертаційна робота, запропонована Дячок Н. В. характеризується системним підходом та комплексним науковим дослідженням, в якому змістове наповнення супроводжується методичним аналізом професійної мобільності як предмету міждисциплінарного дослідження; розглянуто шляхи формування професійної мобільності майбутніх фахівців в Україні і закордоном; розкрито вплив освітнього середовища вищого навчального закладу на формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов. Авторкою проведений теоретичний аналіз та уточнено поняття «професійна мобільність майбутнього вчителя іноземної мови».

Визначальним пріоритетом другого розділу дисертаційної роботи є розробка структури формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов. Нам імпонує позиція авторки щодо виокремлення нею критеріїв, показників, етапів та рівнів сформованої професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов. Вартий уваги проведений аналіз педагогічних умов формування професійної мобільності майбутніх вчителів іноземних мов в освітньому середовищі університету.

4. Сутність обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість дисертаційних положень підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел з проблем теорії та методики професійної освіти. Дисертаційне дослідження Н. В. Дячок виконане на значній джерельній базі, яка включає 249 найменувань, з них – 12 іноземними мовами.

Науковий апарат у вступі дисертації дає можливість сформулювати достатньо цілісні уявлення про структуру роботи, її інструментарій, способи інтерпретації отриманих даних.

Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечений використанням відповідних наукових методів, а саме: *теоретичні* – аналіз, синтез, класифікація, узагальнення – для теоретичного вивчення наукової проблеми, визначення базових та похідних понять дослідження; порівняння, абстрагування й конкретизація – для обґрунтування сутності педагогічних умов, а також критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної мобільності майбутнього вчителя іноземної мови в освітньому середовищі університету; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, тестування, опитування, бесіди, інтерв'ювання); педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) – для діагностування стану сформованості професійної мобільності майбутнього вчителя іноземної мови в освітньому середовищі університету та перевірки ефективності педагогічних умов; *статистичні* – для встановлення статистичної значущості результатів дослідження, їхньої кількісно-якісної інтерпретації, аналізу результатів педагогічного експерименту, виявлених у студентів контрольних і експериментальних груп (критерій Стюдента здійснює перевірку гіпотез відносно числових характеристик – статистичної середньої та дисперсії, що

вказують на суттєвість відмінностей між досліджуваними параметрами). Найбільш ефективними з них були аналіз, порівняння, систематизація, узагальнення, опитування студентів і викладачів, констатувальний та формувальний етапи експерименту, математичні методи статистичної обробки експериментальних даних для аналізу результатів педагогічного експерименту та перевірки їх достовірності.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджується результатами експериментального дослідження і не викликає сумніву. Робота систематизована та належним чином оформлена. Результати наукового дослідження Дячок Н. В. отримали належну апробацію і це підтверджується участю здобувачки в 11 міжнародних, 6 Всеукраїнських, 7 регіональних науково-практичних конференціях, симпозіумах, форумах.

5. Значення для науки і практики отриманих результатів.

Значення отриманих Дячок Н. В. наукових результатів дослідження полягає у можливості їх широкого використання для формування професійної мобільності майбутніх вчителів іноземної мови. Основні положення та результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Київському університеті імені Бориса Грінченка (акт про впровадження № 124 - н від 14.11.2018 р.), Тернопільському національному економічному університеті (акт про впровадження № 126-32/1972 від 26.10.2018 р.), Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії (довідка про впровадження № 489 від 23.10.2018 р.), Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (акт про впровадження № 522101 від 20.03.2019 р.).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Результати і висновки дисертаційного дослідження Дячок Надії Валентинівни мають практичне значення для підготовки майбутніх вчителів іноземної мови щодо формування професійної мобільності.

Ефективним є поетапне формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету, що забезпечується, зокрема, реалізацією спецкурсу «Мобільність як шлях до успіху» (міні-лекції, майстер-класи, дискусії, консультаційні зустрічі, тренінги, обговорення) та його навчально-методичним забезпеченням, що включає розроблений курс з двох модулів. Безперечно цінним є розроблений діагностичний інструментарій для виявлення рівнів професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов.

Теоретичні та практичні положення дисертації можуть бути використані у підготовці навчальних програм, планів, розробленні спецкурсів, методичних рекомендацій, підручників; організації процесу формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов у

закладах вищої освіти; системі післядипломної педагогічної освіти з метою підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов.

Таким чином, можна констатувати, що визначені в дисертації мета і завдання виконані. Існують усі підстави визнати валідними висновки, усвідомити їх практичне спрямування на якісне удосконалення вітчизняного освітнього простору.

⁷Дисертація належним чином структурована, її структура визначається метою і завданнями, поставленими дисертанткою. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі – *«Теоретичні основи формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету»* – охарактеризовано професійну мобільність як предмет міждисциплінарного дослідження; розглянуто шляхи формування професійної мобільності майбутніх фахівців в Україні і закордоном; розкрито вплив освітнього середовища університету на формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов.

У другому розділі – *«Педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету»* – розглянуто особливості професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов; охарактеризовано структуру формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов; виокремлено критерії, показники та рівні сформованої професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов; обґрунтовано педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх вчителів іноземних мов в освітньому середовищі університету.

У третьому розділі – *«Організація та проведення педагогічного експерименту»* – представлено організацію та методику проведення педагогічного експерименту відповідно трьох етапів, охарактеризовано навчально-методичне забезпечення цього процесу; подано результати формувального етапу експерименту, проаналізовано кількісні та якісні результати дослідження. Опис організації експериментального навчання, етапів його проведення та сформульовані за його результатами висновки заслуговують високої оцінки.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особистості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують відповідні висновки та узагальнення, систематизація матеріалу в таблицях після поданої інформації. Висновки до кожного розділу та загальні висновки сформульовані чітко і переконливо, що свідчить про достатній науковий рівень Дячок Надії Валентинівни і її потенціал для самовдосконалення. За своїм обсягом, обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю одержаних результатів дисертаційна робота Дячок Н. В. відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету

Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами внесеними згідно Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Водночас, на нашу думку, у роботі є певні твердження, що викликають сумніви й можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час захисту дисертації.

1. В дисертації та авторефераті має місце деяке ототожнення методології та теорії, що проявляється у вживанні понять «методологічні положення філософії» та «філософські положення» (с. 3 автореферату). На нашу думку, має місце недостатнє розведення сутності загальнотеоретичних методичних та філософських положень щодо провідних ідей сучасної філософії, педагогіки і психології та щодо їх реалізації в процесі дослідження, яке має становити саме його методологічну основу.
2. В дисертаційній роботі йдеться мова про 2 групи умов формування професійної мобільності майбутніх вчителів іноземних мов, а саме: а) педагогічні умови та формування мобільності майбутніх учителів іноземних мов в умовах освітнього середовища університету; б) формування мобільності вчителів іноземних мов в освітньому середовищі університету. Хотілося б уточнити їх взаємозв'язок та взаємовпливи, а також ефективність впливу на формування професійної мобільності вчителів іноземних мов в освітньому середовищі університету.
3. Варто зазначити, що авторка називає, і далі спостерігається по тексту, «Методика формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету» (с.155, рис. 3.7). Виходячи з того, що у розробленій методиці виділені структурні блоки, компоненти, етапи, педагогічні умови, форми реалізації, на нашу думку, варто було б назву замінити на «Психолого-педагогічна модель формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету».
4. В дисертаційному дослідженні авторка досить ґрунтовно вивчає питання теорії професійної мобільності вчителів іноземних мов. Хотілося б уточнити якими саме ознаками, властивостями та параметрами характеризується теорія професійної мобільності та які найбільш ефективні активні форми і методи використовувалися для формування професійної мобільності вчителя. Саме цьому побажання не відповідає назва рисунка 24 на с.128 дисертації. Крім того, на нашу думку, в рис. 24 системно не розкриті зв'язки між складовими мобільності її формування та ефективності застосування педагогічних умов.

9. Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях.

Основний зміст і результати дослідження відображені у 14 наукових працях, зокрема: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у міжнародних періодичних наукових виданнях, 5 статей апробаційного характеру.

Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження повно викладено в означених друкованих працях.

10. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації.

Дисертація та автореферат Дячок Надії Валентинівни оформлено у відповідності до вимог МОН України. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті Дячок Н. В. належним чином розкриті і обґрунтовані в рукописі дисертації.

11. Висновок.

Аналіз кандидатської дисертації, автореферату та опублікованих праць Дячок Н. В. дає підстави зробити висновок про те, що її дисертаційне дослідження «Формування професійної мобільності майбутніх вчителів іноземних мов в освітньому середовищі університету» є завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу автору здійснити комплексне вирішення важливого актуального наукового завдання, що полягало обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування професійної мобільності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі університету.

Враховуючи актуальність, новизну і значущість результатів дослідження для педагогічної науки й практики, дисертаційна робота Дячок Надії Валентинівни «Формування професійної мобільності майбутніх вчителів іноземних мов в освітньому середовищі університету» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить наукові результати в галузі теорії і методики професійної освіти. За своїм обсягом, обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю одержаних результатів дисертаційна робота Дячок Н. В. відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами внесеними згідно Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор заслуговує на

присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри методики викладання
іноземних мов факультету іноземної
філології

Національного педагогічного
університету
імені М. П. Драгоманова

